

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2011-10-27

Närvarande: F.d. justitierådet Dag Victor samt justitieråden Lennart Hamberg och Per Virdesten.

2006 års sjöarbetskonvention

Enligt en lagrådsremiss den 6 oktober 2011 (Näringsdepartementet) har regeringen beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i sjömanslagen (1973:282),
2. lag om ändring i mönstringslagen (1983:929),
3. lag om ändring i lagen (1998:958) om vilotid för sjömän,
4. lag om ändring i fartygssäkerhetslagen (2003:364),
5. lag om ändring i fartygssäkerhetslagen (2003:364),
6. lag om ändring i socialförsäkringsbalken.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Ellika Eriksson.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Förslaget till lag om ändring i sjömanslagen

37 a §

Paragrafen innehåller en ny bestämmelse om skyldighet för befälhavare att sörja för viss tandvård. Bestämmelsens tillämpningsområde är begränsat till fartyg "som inte uteslutande går i inre fart". Enligt andra stycket avses med "inre fart" detsamma som i 64 kap. 6 § inkomstskattelagen (1999:1229). Motsvarande begränsning återkommer, med hänvisning till 37 a §, i 38 § och 38 a § i förslaget.

Begränsningen är motiverad av att enligt artikel II punkt 1 (i) i sjöarbetskonventionen så avses med fartyg i konventionen endast sådana som "inte navigerar enbart i inlandsfarvatten, i vatten inom eller nära skyddade farvatten, eller i områden där hamnregler gäller".

Inre fart definieras i inkomstskattelagen som "fart inom landet till övervägande del i hamnar eller på floder, kanaler, insjöar, inomskärs vid kusterna eller i Kalmarsund". Enligt denna definition synes ett fartyg kunna "uteslutande gå i inre fart" även om det till viss del navigerar i sådana farvatten som gör att konventionens fartygsbegrepp är tillämpligt.

Den föreslagna användningen av definitionen i inkomstskattelagen synes mot den bakgrunden ha fått en mindre lämplig utformning. Lagrådet, som inte har underlag för att i sak bedöma hur en definition bör utformas (i betänkandet föreslogs en annan utgångspunkt för definitionen av inre fart), förordar att uttrycket definieras självständigt i 3 § sjömanslagen. Om en sådan definition utformas med anknytning till definitionen i inkomstskattelagen bör det emellertid, med hänsyn till regleringen i konventionen, inte vara tillräckligt att ett fartyg "till övervägande del", går i sådana farvatten som där sägs för att inre

fart ska anses föreligga. Lagrådet utesluter inte att en sådan förändring kan göra att också avgränsningen av vilka farvatten som ska ingå bör ändras.

Lagrådets förslag innebär att andra stycket i förevarande paragraf kan utgå och att hänvisningarna till paragrafen i 38 § och 38 a § kan ersättas med angivelse av att det gäller fartyg som uteslutande går i inre fart.

Bestämningen fartyg som inte uteslutande går i inre fart återfinns redan nu i 34 § sjömanslagen i vilken också anges att det med inre fart anses detsamma som i inkomstskattelagen. Samma invändningar gör sig gällande mot den regleringen som de som Lagrådet riktat mot det nu framlagda förslaget. Lagrådet saknar emellertid underlag för att direkt förorda att även den paragrafen redan nu bör ändras i konsekvens med vad Lagrådet förordat beträffande de i detta ärende framlagda förslagen.

Enligt förslaget ska befälhavaren sörja för att sjömännen får "nödvändig" tandvård. Vad som föreskrivs i konventionen är att medlemsstaterna ska se till att sjömän som arbetar ombord på ett fartyg som för dess flagg har tillgång till hälso- och sjukvård, "including essential dental care". I den svenska översättningen av konventionen översattes det engelska uttrycket med "inklusive akut tandvård" och förslaget i betänkandet var också att skyldigheten beträffande tandvård skulle avse akut sådan.

Att det nu föreslås att skyldigheten i stället ska avse nödvändig tandvård grundas på remissynpunkter som betecknas som välgrundade. Samtidigt sägs att den "faktiska skillnaden ska dock inte tillmätas för stor betydelse". Bakgrunden till uttalandet är att innebörden av uttrycket i detta sammanhang skulle vara "betydligt mer

begränsat” än motsvarande uttrycks innebörd enligt tandvårdslagen och tandvårdsförordningen. Lagrådet finner det olämpligt att på detta sätt låta innebörden av uttrycket ”nödvändig tandvård” växla mellan olika lagar. För att markera att det är fråga om något annat än vad som annars menas med nödvändig tandvård skulle förslagsvis det i 37 § beträffande annan vård använda uttrycket *betryggande* kunna användas.

38 § och 38 a §

Se vad som anförts under 37 a §.

61 a §

Paragrafen upplyser att bestämmelser om tillsyn finns i fartygssäkerhetslagen (2003:364). Paragrafen blir enligt Lagrådets uppfattning tydligare om orden *med anledning av denna lag* stryks.

Förslaget till lag om ändring i mönstringslagen

Av nu gällande lydelse av 19 § andra stycket framgår det att befälhavaren i vissa fall är skyldig att se till att en sjöman blir läkarundersökt. Vid föredragningen har upplysts att det inte är avsett att denna skyldighet för befälhavaren ska bortfalla. Förslaget bör justeras med hänsyn härtill.

Förslaget till lag om ändring i lagen om vilotid för sjömän

Enligt Lagrådets mening kommer avsikten med det föreslagna tredje stycket i 5 § (jfr utredningens redogörelse i SOU 2009:95 s. 68f) tydligare till uttryck om bestämmelsen formuleras på följande sätt:

Undantag enligt andra stycket förutsätter att arbetet inte skadar sjömännens hälsa eller välbefinnande. Innan undantag medges ska redar- och sjöfolksorganisationer höras.

Förslaget till lag om ändring i fartygssäkerhetslagen (lagförslag 4)

1 kap. 4 §

I paragrafen föreslås att två nya definitioner införs. Det gäller *sjöarbetscertifikat* och *försäkran om överensstämmelse med sjöarbetskonventionen*. Motsvarande bestämmelser finns i regel 5.1.3.3 och 5.1.3.4 i konventionen. För att definitionen av *sjöarbetscertifikat* ska överensstämma med regel 5.1.3.3 bör definitionen kompletteras med att fartyget har uppfyllt inte bara de krav på arbets- och levnadsförhållanden som följer av fartygssäkerhetslagen (2003:364) och sjömanslagen (1973:282) utan även mönstringslagen (1983:929) och lagen (1998:958) om vilotid för sjömän samt av föreskrifter som har meddelats med stöd av lagarna.

5 kap. 1 §

Av första stycket framgår inom vilka områden som Transportstyrelsen utövar tillsyn enligt lagen. Stycket föreslås kompletteras med en ny punkt 5 som gäller *arbets- och levnadsförhållandena ombord*.

Enligt tredje stycket ska tillsynen i frågor som avser arbetsmiljön avse också arbetsmiljölagen (1977:1160) och lagen (1998:958) om vilotid för sjömän och föreskrifter som har meddelats med stöd av dessa lagar. När området för tillsyn nu utvidgas till att omfatta även *arbets- och levnadsförhållandena ombord* bör det på motsvarande sätt anges att tillsynen även inom detta område ska avse arbetsmiljö-

lagen och lagen om vilotid för sjömän samt dessutom också sjömanslagen (1973:282) och mönstringslagen (1983:929).

För att förenkla paragrafen kan den nya punkten 5 om *arbets- och levnadsförhållandena ombord* sammanföras med den nuvarande punkten 4 om *arbetsmiljön ombord*. Punkten 4 i första stycket skulle då kunna få följande lydelse:

4. arbetsmiljön samt arbets- och levnadsförhållandena i övrigt ombord.

Tredje stycket skulle då kunna formuleras på följande sätt:

I frågor som avser arbetsmiljön samt arbets- och levnadsförhållandena avser tillsynen även sjömanslagen (1973:282), arbetsmiljölagen (1977:1160), mönstringslagen (1983:929) och lagen (1998:958) om vilotid för sjömän samt föreskrifter som har meddelats med stöd av dessa lagar.

I *femte stycket* föreskrivs att tillsyn enligt tredje och fjärde styckena utövas i samverkan med Arbetsmiljöverket. Eftersom detta samråd torde ta sikte endast på arbetsmiljön ombord kan stycket få följande lydelse:

Tillsyn enligt tredje och fjärde styckena utövas såvitt avser arbetsmiljön i samverkan med Arbetsmiljöverket.

Förslaget till lag om ändring i fartygssäkerhetslagen (lagförslag 5)

6 kap. 1 §

I paragrafen finns bestämmelser om rätt att förbjuda ett fartygs resa. Enligt förslaget ska den i första stycket 2 angivna grunden om väsentliga brister i skydd mot ohälsa eller olycksfall kompletteras

med sådana brister i skyddet mot "otrygghet". Enligt Lagrådets mening bör det framgå direkt av paragrafen att den otrygghet som avses är sådan som gäller arbets- och levnadsförhållanden.

Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

6 kap. 3 §

I andra stycket jämföras arbete på handelsfartyg från tredjeland (land som inte tillhör EES-området) med arbete på svenskt handelsfartyg om sjömannen är bosatt i Sverige i så måtto att arbetet ska anses som arbete i Sverige. Ett undantag görs dock för det fall att fartyget "uteslutande går i [svensk] inre fart". Det kan i och för sig sättas i fråga om det finns tillräckliga skäl för att göra ett sådant undantag. Ska det behållas bör emellertid undantaget formuleras annorlunda. Jfr vad som ovan anförts i anslutning till 37 a § förslaget till ändring i sjömanslagen.

Lagrådet vill i sammanhanget påpeka att ett på samma sätt formulerat undantag finns i 27 kap. 28 a § socialförsäkringsbalken.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Enligt den föreslagna övergångsbestämmelsen ska ändringarna tillämpas på arbete som utförs efter ikraftträdandet. I författningskommentaren anges att detta i fråga om pensionsgrundande inkomst, PGI, innebär att sådan inkomst kommer att beräknas utifrån årsinkomsten från anställningen som sjöman, även om ikraftträdandet skulle ske vid en annan tidpunkt än ett årsskifte. Vid föredragningen har upplysts att en sådan effekt är avsedd och att den skulle följa av övergångsbestämmelsen och en tillämpning av särskilda regler i socialförsäkringsbalken. Enligt Lagrådets mening framstår det

som oklart om den föreslagna övergångsbestämmelsen i nämnt avseende ger det resultat som avsetts. Frågan bör övervägas närmare.